

Szent Család vasárnapja

Ter 15,1-6.21,1-3

A család

Az Úr így szólt Ábrámhoz: „Vonulj ki földedről, rokonságod köréből és atyád házából arra a földre, amelyet majd mutatok neked. Nagy néppé teszlek. Megáldalak és naggyá teszem nevedet, s te magad is áldás leszel. Megáldom azokat, akik áldanak téged, de akik átkoznak téged, azokat én is megátkozom. Általad nyer áldást a föld minden nemzetsége.” Ábrám tehát elköltözött, ahogy az Úr megparancsolta neki, s vele ment Lót is. Ábrám 75 éves volt, amikor Háránból elindult. Ábrám vette feleségét, Sárát, az unokaöccsét, Lótot, minden vagyonukat, amijük volt és az összes szolgát, akiket Háránban szereztek. Azután elindultak, hogy Kánaán földjére menjenek, s meg is érkeztek Kánaán földjére. Ábrám végigvonult az országon Szichem városáig, Móre terebintjéig. A vidéken kánaániták laktak. ...Az Úr meglátogatta Sárát, ahogy megígérte, az Úr úgy tett Sárával, ahogy előre megmondta. Sára fogant, és fiút szült Ábrahámnak öreg korában, abban az időben, amelyről Isten beszélt. Ábrahám fiának, aki született, akit Sára szült neki, az Izsák nevet adta. Ábrahám körülmetélte fiát, Izsákot, a nyolcadik napon, ahogy Isten megparancsolta.

A bibliai család nagyobb volt, mint most egy átlag család, amely szülők-ből és gyermekekből áll. Ábrahám családjához pedig szolgák és szolgálók tartoztak, több feleség és szolgáló leányok. Számos rokonságához tartozó, akik a nagyszámú nyáját őrizték. A házasságkötést a férj vagy annak családja kezdeményezte, és a feleség egyben a legbecsesebb tulajdona lett a férjnek, akiért a leány családjának ajándék címén váltságdíjat kellett fizetnie. Bár a Bibliában a szülők és gyermekek alternatíva legtöbb esetben a királyi családokra vonatkozik, de minden családfő a saját rokonsága felett szinte királyi tekintéllyel rendelkezett. Kicsit más volt az anya-leány viszony, és alá volt rendelve a családfőnek, de ezt inkább az érzelmi kötődés, mint a tekintély tartotta egybe. Erről azonban keveset tudunk, mert a családtörténetekben a férfiak tetteit tartották számon, a nők csak feleségként és anyaként kerültek rövid időre az érdeklődés középpontjába. A családfő hitét és vallását, a vándorló családokban a lakóhelyet a család minden tagja követte. Ezért Ábrahám vallási döntésének következményét nemcsak a ő, hanem a családjának és rokonságának minden tagja viselte. A monarchia korában a király élet halál ura volt, és sorsa szintén kihatott a családtagjaira is. A legyőzött király családját sok esetben kiirtották, feleségét gyermekeit meggyalázták.

Az újszövetség a hellenista kor zsidó és pogány család elképzelésétől függ. A családra használt alternatív kifejezés a „háza népe”, amely burkolt utalás a szolga, esetenként rabszolga személyzetre is. A ház és a család a keresztény közösség alapja lett, és a mozgalmi kereszténység ún. házi gyülekezetekkel kezdődött. A ház tehát nemcsak lakóhelyet, hanem ún. spirituális közösséget is jelentett. A keresztény családok házi kódexéről olvashatunk az efezusi (5,21–23), kolosszei levélben, valamint Jakab és Péter első (2,18–23) levelében is. Ezt a kifejezést vonatkoztatták az egyházra is, amikor „Isten házanépe” kifejezést kezdték használni a keresztény gyülekezetekre (1Pt 4,17). Az Isten házanépe kifejezés egyben azt is jelentette, hogy megszűntek az etnikai és a nemi különbségek, és a testvériség uralta „Isten házanépe” kapcsolatrendszerét. A kor zsidó családi viszonyait a szoros érzelmi kötődés, a kölcsönös támogatás és felelősségvállalás jellemezte. A családon belül hierarchikus rend uralkodott, és a bölcsességi irodalom is ezt erősíti (Sir 9,2.26,26; 30,1–13). A papi családokban a tiszta zsidó rokonság megőrzése a papságra való képesség szükséges feltétele volt. A gyerekek neveléséért a szülők felelősek, ebbe bele tartozott a vallási nevelés is, bár a felsőbb vallási iskolákat híres és tekintélyes rabbik végezték, de ez esetben a tanulókat a családtagok közé integrálták. Középkorban általában 16 éves leány és 18 éves fiú köthetett legkorábban házasságot, bár legtöbb esetben a család választotta ki egymásnak őket.

A modern családok életét Európában 1946-tól 1964-ig a „baby boom”, azaz a nagyobb számú gyermekek születése, az 1960-as évektől pedig a feminista mozgalom, a női egyenjogúság, a nők fokozottabb képzése és munkavállalása, a szavazati jogok megadása változtatta meg jelentősen. Az európai zsidó családokban a hagyományos patriarchális kapcsolatrendszert törte meg a zsidó felvilágosodás. A keresztény családokban, a születésszabályozás, a kétgyerekes-modell elterjedése, valamint a nők jelentős részének munkavállalása és az általános óvodai rendszer bevezetése lényegesen megváltoztatta a családok életét. A vallási nevelés az oktatás része lett. A generációk eltérő vallási viselkedési formákat használtak. A családi misék, a családi ebédek, a családi istentiszteletek háttérbe szorultak az individualizálódott vallásosság miatt. Idő és érzelmi kizsákmányolás miatt a családtagok között az érzelmi kapcsolat meglazult, sok esetben megromlott, a rokonság, a tágabb családi kör szerepe pedig leértékelődött.

A családok sok helyütt kivonultak a templomból, az apa és anya hitét, vallásosságát nem követik automatikusan a gyerekek. Ebben nagy szerepük van Magyarországon az ateista nevelési módszereknek. A vallási nevelés egészen kicsi korra korlátozódik, és a kamasz kor előtt megszakad. A vallásos emberek szolidaritása is gyengült, „Isten háza népében” sok a magányos, Isten házában sok az útkereső. Kevesen menetelnek együtt, vagy csak ritkán jönnek össze egy búcsúban. Pedig a generációknak egymásra kellene találniuk, és a szülői háznak nem kellene átalakulni „mama hotelé”, ahol más értékeket követnek az érzelmileg lazán összetartozó családtagok.